

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN PHÁP LUẬT VỀ PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG CỦA VIỆT NAM TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

NGUYỄN THỊ LỘC* - PHẠM HẢI ANH**

Tóm tắt: Các xu hướng phát triển pháp luật nói chung và xu hướng phát triển pháp luật về phòng, chống tham nhũng ở nước ta nói riêng luôn vận động và biến đổi để phù hợp với sự phát triển của Nhà nước. Trong kỷ nguyên mới đòi hỏi pháp luật về phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam cần có sự phát triển, hoàn thiện hơn nữa để đáp ứng công cuộc xây dựng và phát triển của dân tộc. Bài viết tập trung làm rõ một số xu hướng phát triển cơ bản của pháp luật về phòng, chống tham nhũng của Việt Nam trong kỷ nguyên mới.

Từ khóa: Xu hướng phát triển; kỷ nguyên mới; pháp luật về phòng, chống tham nhũng

Ngày nhận bài: 15/01/2025; Biên tập xong: 10/02/2025; Duyệt đăng: 18/02/2025

THE TRENDS OF LEGAL DEVELOPMENT ON ANTI-CORRUPTION IN VIETNAM IN NEW ERA

Abstract: The trends of legal development in general and on anti-corruption in our country in particular are always mobilized and transformed to be suitable for the State's development. In the new era, the law on anti-corruption in Vietnam needs further development and improvement to meet the construction and development of the nation. The article focuses on clarifying some basic development trends of Vietnam's anti-corruption law in the new era.

Keywords: Development trend; new era; law on anti-corruption

Received: Jan 15th, 2025; Editing completed: Feb 10th, 2025; Accepted for publication: Feb 18th, 2025

1. Xu hướng phát triển của pháp luật

Cũng như sự phát triển của xã hội, sự phát triển của nhà nước, pháp luật cũng luôn có sự phát triển, thay đổi để phù hợp với sự thay đổi của nhà nước và của xã hội. Trong kỷ nguyên mới, đòi hỏi pháp luật nói chung và pháp luật về phòng, chống tham nhũng nói riêng cũng phải có sự thay đổi, phát triển để đáp ứng được các yêu cầu phát triển của đất nước. Việc nghiên cứu xu hướng phát triển pháp luật có tầm quan trọng và ý nghĩa to lớn đối với các nhà nghiên cứu, hoạch định chính sách, “cho phép nhận thức sâu hơn và toàn diện hơn về bản chất, nội dung, vai trò và mục tiêu xã hội của hiện tượng này không chỉ ở hiện tại, mà còn về các triển vọng phát triển của nó trong tương lai”¹.

Trong khoa học pháp lý đến nay chưa có một cách hiểu thống nhất về khái niệm, nội dung của “xu hướng”. Thông thường,

¹ Võ Khánh Vinh, “Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại”, *Tạp chí Khoa học Kiểm sát*, số 1/2025.

“xu hướng” được hiểu là sự vận động và phát triển của một hiện tượng cụ thể. Có nhiều cách hiểu và cách tiếp cận khác nhau về xu hướng phát triển của pháp luật, theo GS. TS. Võ Khánh Vinh, *dưới dạng khái quát nhất có thể hiểu các xu hướng phát triển của pháp luật là các định hướng đã được hình thành hoặc đang được hình thành của pháp luật, thể hiện sự tiến triển (vận động và phát triển) của vật chất pháp luật nói chung hoặc của các bộ phận cấu thành cụ thể của vật chất pháp luật nói riêng (dưới dạng các lĩnh vực, ngành luật, chế định pháp luật và các bộ phận cấu thành pháp luật khác)*². Đây là cách hiểu tác giả cho rằng bao quát và đầy đủ. Có nghĩa là, các xu hướng này có thể đã được hình thành hoặc đang được hình thành và phát triển trong mỗi quốc gia, trong mỗi khu vực hoặc trong toàn cầu.

* Email: Nguyenlocls@gmail.com

Tiến sĩ, Trưởng phòng Quản lý khoa học và Hợp tác quốc tế, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

** Email: Phamhaianhvks@gmail.com

Thạc sĩ, Phó Chánh Văn phòng, Viện kiểm sát nhân dân tối cao

² Võ Khánh Vinh, *tlđd*

Việt Nam đang chuẩn bị bước vào kỷ nguyên mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Tổng Bí thư Tô Lâm đã khẳng định: “Đích đến của kỷ nguyên vươn mình là dân giàu, nước mạnh, xã hội xã hội chủ nghĩa, sánh vai với các cường quốc năm châu. Ưu tiên hàng đầu trong kỷ nguyên mới là thực hiện thắng lợi các mục tiêu chiến lược đến năm 2030, Việt Nam trở thành nước đang phát triển, có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao; đến năm 2045 trở thành nước xã hội chủ nghĩa phát triển, có thu nhập cao; khơi dậy mạnh mẽ hào khí dân tộc, tinh thần tự chủ, tự tin, tự lực, tự cường, tự hào dân tộc, khát vọng phát triển đất nước; kết hợp chặt chẽ sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại. Thời điểm bắt đầu kỷ nguyên mới là Đại hội XIV của Đảng, từ đây, mọi người dân Việt Nam, hàng trăm triệu người như một, dưới sự lãnh đạo của Đảng, đồng tâm hiệp lực, chung sức đồng lòng, tranh thủ tối đa thời cơ, thuận lợi, đẩy lùi nguy cơ, thách thức, đưa đất nước phát triển toàn diện, mạnh mẽ, bứt phá và cất cánh”³. Để đạt được mục tiêu đó, kỷ nguyên mới “đặt ra nhiều yêu cầu, nhiệm vụ ở tầm cao mới, trong đó có công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực”⁴, “đòi hỏi phải «kiên quyết, kiên trì phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với phương châm “không ngừng”, “không nghỉ”, đưa cuộc chiến chống “giặc nội xâm” tới thắng lợi cuối cùng”⁵.

2. Xu hướng phát triển của pháp luật về phòng, chống tham nhũng của Việt Nam trong kỷ nguyên mới

Với cách tiếp cận như trên, tác giả cho rằng xu hướng phát triển của pháp luật phòng, chống tham nhũng của Việt Nam trong kỷ nguyên mới cần tập trung vào việc hoàn thiện, tăng cường tính răn đe và hiệu

quả của hệ thống pháp luật. Cụ thể bao gồm:

2.1. Tiếp tục hoàn thiện pháp luật về phòng, chống tham nhũng

Mặc dù các chủ trương, quy định của Đảng và pháp luật của Nhà nước về phòng, chống tham nhũng đã tương đối đầy đủ, nhưng vẫn có xu hướng cần tiếp tục hoàn thiện và sửa đổi các quy định này để tạo hành lang pháp lý chặt chẽ, đồng bộ và thống nhất trong tất cả các lĩnh vực, đặc biệt là các lĩnh vực dễ phát sinh tham nhũng. Mục tiêu là xây dựng những hàng rào pháp lý vững chắc, không có “kẽ hở” và “khoảng trống” cho tham nhũng phát sinh, để “không thể” và “không dám” tham nhũng.

Trong giai đoạn phát triển mới của đất nước, Đảng ta đã nhận diện ngày càng rõ hơn, đầy đủ hơn tác hại của tham nhũng đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. “Trước đây, chúng ta chủ yếu quan tâm đến tác hại trước mắt, về vật chất (kinh tế, tiền bạc), nay chúng ta quan tâm nhiều hơn, nhìn rõ hơn tác hại tiềm ẩn, khôn lường của tham nhũng, tiêu cực, làm hư hỏng, mất cán bộ, mất niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước, chế độ và cuối cùng là mất chế độ như đã từng xảy ra trong thực tiễn lịch sử trên thế giới. Vị trí, vai trò của cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ngày càng được coi trọng và nhận thức sâu sắc hơn, toàn diện hơn”⁶. Đảng xác định chống tham nhũng là “một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng, củng cố hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc”⁷. Con người là nguồn lực quan trọng trong phát triển đất nước; con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực phát triển.

Xây dựng và hoàn thiện đồng bộ thể chế pháp luật để tạo ra một khung pháp lý chặt chẽ, đầy đủ và thống nhất trong tất cả các lĩnh vực, đặc biệt là các lĩnh vực dễ phát sinh tham nhũng. Điều này bao gồm việc kịp thời khắc

³ Tô Lâm, Một số nội dung cơ bản về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; những định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, https://www.tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-ky-nguyen-phat-trien-giau-manh-duoi-su-lanh-dao-cam-quyen-cua-dang-cong-san-xay-dung-thanh-cong-nuoc-vie.

⁴ Hương Giang, tldd.

⁵ TTXVN (2024), Phát biểu của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm tại Cuộc họp Tiểu ban Văn kiện Đại hội XIV của Đảng, <https://www.xaydungdang.org.vn/van-kien-tu-lieu/phat-bieu-cua-tong-bi-thu-chu-tich-nuoc-to-lam-tai-cuoc-hop-tieu-ban-van-kien-dai-hoi-xiv-cua-dang-22057>.

⁶ Nguyễn Phú Trọng (2021), Kiên quyết kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, tr.18.

⁷ Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I, Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật, H.2021, tr.193.

phục những bất cập, bịt kín những “khoảng trống”, “kẽ hở” để “không thể tham nhũng”. Nếu hệ thống pháp luật không đầy đủ, chặt chẽ, chồng chéo, mâu thuẫn hoặc xa rời thực tế sẽ cản trở, khiến cho hoạt động phòng, chống tham nhũng không hiệu quả, thậm chí tạo “sơ hở” cho tham nhũng phát sinh và tồn tại. Do vậy, chúng ta phải đẩy mạnh công tác xây dựng, hoàn thiện các quy định phòng, chống tham nhũng, để tạo ra những khung pháp lý chặt chẽ, đầy đủ và thống nhất trong tất cả các lĩnh vực, đặc biệt là các lĩnh vực dễ phát sinh tham nhũng, xây dựng được những hàng rào pháp lý đủ vững chắc, không có “kẽ hở”, và “khoảng trống” cho tham nhũng có thể phát sinh, để không ai “có thể tham nhũng”. Muốn vậy, toàn bộ hệ thống pháp luật trên nhiều lĩnh vực phải có những bước chuyển mình mang tính đột phá, từ khâu xây dựng cho đến quá trình thực thi pháp luật.

“Hoàn thiện thể chế” là một nhiệm vụ thường xuyên, liên tục và có vai trò then chốt trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam. Việc xây dựng một hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách đồng bộ, minh bạch, hiệu quả và phù hợp với thực tiễn để ngăn chặn, đẩy lùi tệ nạn này, củng cố niềm tin của nhân dân vào Đảng và Nhà nước là một việc làm rất cần thiết trong kỷ nguyên mới.

2.2. Xử lý nghiêm các hành vi tham nhũng

Các chế tài pháp lý từ xử lý kỷ luật, xử lý hành chính cho đến xử lý hình sự, nhằm bảo đảm tính nghiêm khắc và đủ sức răn đe đối với các hành vi vi phạm. Trong bối cảnh hoàn thiện thể chế nhằm phòng, chống tham nhũng, việc tăng nặng các chế tài pháp lý được nhấn mạnh như một biện pháp quan trọng để răn đe và xử lý hiệu quả các hành vi vi phạm. Việc tăng nặng các chế tài pháp lý là một yếu tố then chốt trong quá trình hoàn thiện thể chế phòng, chống tham nhũng. Nó không chỉ góp phần trừng trị thích đáng các hành vi vi phạm đã xảy ra mà còn có vai trò quan trọng trong việc phòng ngừa, răn đe, hướng tới mục tiêu xây dựng Đảng và Nhà nước ngày càng trong sạch, vững mạnh.

2.3. Hoàn thiện các cơ chế, chính sách, pháp luật về thu hồi tài sản tham nhũng

Hoàn thiện các cơ chế, chính sách, pháp luật về thu hồi tài sản tham nhũng để có thể truy tìm, thu hồi triệt để các tài sản tham nhũng, phòng, chống, ngăn chặn có hiệu quả các thủ đoạn tẩu tán, che giấu, “hợp pháp hóa” tài sản tham nhũng, giảm thiểu các thiệt hại cho Nhà nước và xã hội, cũng như tăng tính răn đe, phòng ngừa vi phạm. Việc này đòi hỏi phải sớm xây dựng, sửa đổi, bổ sung quy định pháp luật về thanh tra, kiểm toán, hình sự, tố tụng hình sự, thi hành án dân sự và các quy định pháp luật liên quan về căn cứ, thẩm quyền, trình tự, thủ tục và biện pháp thu hồi tài sản tham nhũng. Việc thu hồi tài sản tham nhũng có ý nghĩa quan trọng trong việc giảm thiểu các thiệt hại cho Nhà nước và xã hội do hành vi tham nhũng gây ra. Thu hồi tài sản cũng góp phần tăng tính răn đe, phòng ngừa vi phạm, làm cho các đối tượng cần nhắc hơn khi thực hiện hành vi tham nhũng. Việc thu hồi tài sản tham nhũng là một trong những biện pháp để thực hiện thắng lợi mục tiêu “không thể”, “không dám” tham nhũng.

Việt Nam đang hướng tới việc xây dựng, hoàn thiện cơ chế, chính sách, pháp luật về thu hồi tài sản trong các vụ án hình sự về tham nhũng, kinh tế, bao gồm các quy định về trình tự, thủ tục thu hồi tài sản không qua thủ tục kết tội, cơ chế xử lý tài sản bị kê biên, phong tỏa. Tăng cường cơ chế tương trợ tư pháp về hình sự để thực hiện tốt công tác phát hiện, xử lý tài sản do phạm tội mà có ở nước ngoài. Đối với một số trường hợp phạm tội tham nhũng lần đầu, đã chủ động khai báo, tích cực hợp tác, nộp lại tài sản tham nhũng, có thể xem xét áp dụng các biện pháp xử lý chuyển hướng mang tính phục hồi và giáo dục, như thu hồi tài sản thông qua khởi kiện dân sự, tịch thu tài sản không phụ thuộc vào bản án hình sự, lao động công ích. Xu hướng là hoàn thiện các cơ chế, chính sách, pháp luật về thu hồi tài sản tham nhũng một cách triệt để, phòng, chống, ngăn chặn có hiệu quả các thủ đoạn tẩu tán, che giấu, “hợp pháp hóa” tài sản tham nhũng.

2.4. Tăng cường công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình

Việc tăng cường công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình là một trụ cột quan trọng trong hệ thống các biện pháp phòng,

chống tham nhũng. Chúng tạo ra một môi trường mà hành vi tham nhũng khó có thể phát sinh và tồn tại, đồng thời củng cố niềm tin của nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước. Tăng cường công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình trong hoạt động của các cơ quan nhà nước, cán bộ, công chức, tạo điều kiện cho xã hội và công chúng có quyền tiếp cận thông tin và tham gia giám sát hoạt động nhà nước.

Công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình tạo điều kiện để người dân và các tổ chức giám sát hoạt động của các cơ quan nhà nước, cán bộ, đảng viên, phát hiện và tố cáo các hành vi tham nhũng. Khi mọi hoạt động được công khai, minh bạch, các hành vi sai phạm, tham nhũng sẽ khó có cơ hội ẩn náu và dễ bị phát hiện hơn. Trách nhiệm giải trình giúp nâng cao ý thức trách nhiệm của cán bộ, công chức trong thực thi công vụ, giảm thiểu tình trạng né tránh, đùn đẩy trách nhiệm.

2.5. Chú trọng phòng ngừa tham nhũng từ sớm, từ xa

Việc chú trọng phòng ngừa tham nhũng từ sớm, từ xa là một quan điểm nhất quán và được đặc biệt nhấn mạnh trong các quan điểm chỉ đạo của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Đây được coi là một yếu tố then chốt để đạt được hiệu quả bền vững trong công cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng.

Phòng ngừa tham nhũng, tiêu cực được định nghĩa là tổng thể những biện pháp pháp lý và xã hội nhằm triệt tiêu các nguy cơ tham nhũng từ sớm, từ xa, cũng như kiểm soát tận gốc tình trạng này, nhằm bảo vệ lợi ích hợp pháp của Nhà nước, các tổ chức và công dân. Phương châm “phòng” là cơ bản, lâu dài, trong khi “chống” là quan trọng, cấp bách. Điều này cho thấy sự ưu tiên và tính chiến lược của công tác phòng ngừa. Ngăn chặn tham nhũng từ sớm giúp tránh để vi phạm nhỏ tích tụ thành sai phạm lớn. Phòng ngừa từ xa, bằng cách giải quyết các nguyên nhân gốc rễ, giúp ngăn chặn mầm mống phát sinh tham nhũng và loại bỏ cơ hội phát sinh tham nhũng.

Trong việc xây dựng hệ thống pháp luật chống tham nhũng hiệu lực, hiệu quả để đạt mục tiêu “không thể” và “không dám” tham nhũng thì việc chú trọng phòng ngừa từ sớm,

từ xa chính là nền tảng để hiện thực hóa mục tiêu “không thể” này. Bằng cách xây dựng một hệ thống các quy định chặt chẽ, minh bạch, cùng với việc nâng cao ý thức pháp luật và đạo đức của cán bộ, đảng viên và nhân dân, chúng ta có thể từng bước ngăn chặn và đẩy lùi nguy cơ tham nhũng ngay từ khi nó mới manh nha.

2.6. Kết hợp phòng ngừa và xử lý nghiêm minh

Kết hợp chặt chẽ giữa kỷ luật của Đảng với kỷ luật hành chính và xử lý hình sự một cách đồng bộ. Kỷ luật của Đảng phải thực hiện trước, tạo tiền đề để xử lý kỷ luật hành chính, đoàn thể và xử lý hình sự. Việc kết hợp chặt chẽ giữa kỷ luật của Đảng với kỷ luật hành chính và xử lý hình sự là một yêu cầu quan trọng và được nhấn mạnh trong công cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Việc đồng bộ hóa các hình thức xử lý này để đảm bảo tính nghiêm minh và hiệu quả của công tác phòng, chống tham nhũng là rất cần thiết.

Kết hợp chặt chẽ các hình thức kỷ luật này là rất cần thiết bởi:

Kỷ luật Đảng đi trước, tạo tiền đề: Theo tinh thần chỉ đạo, việc thi hành kỷ luật của Đảng phải được thực hiện trước, tạo tiền đề để xử lý kỷ luật hành chính, đoàn thể và xử lý hình sự. Điều này xuất phát từ vai trò lãnh đạo của Đảng và yêu cầu đảng viên phải gương mẫu chấp hành pháp luật. Tuy nhiên, kỷ luật Đảng không thay thế các hình thức xử lý khác: Các hình thức kỷ luật đảng là trách nhiệm chính trị nội bộ và mang tính cưỡng chế chính trị trong khuôn khổ của Đảng. Trong khi đó, kỷ luật hành chính là trách nhiệm pháp lý của Nhà nước áp dụng với cán bộ, công chức vi phạm quy định về công vụ, và xử lý hình sự là trách nhiệm pháp lý cao nhất khi có hành vi phạm tội được quy định trong Bộ luật Hình sự. Do đó, kỷ luật đảng không thay thế xử lý kỷ luật hành chính, kỷ luật đoàn thể và các hình thức xử lý của pháp luật.

Xử lý nghiêm minh mọi vi phạm: Đảng viên vi phạm pháp luật đến mức phải truy cứu trách nhiệm hình sự thì phải xem xét truy cứu trách nhiệm hình sự. Mọi cán bộ, đảng viên vi phạm đều phải xử lý nghiêm, làm nghiêm từ trên xuống dưới.

2.7. Ứng dụng công nghệ số

Trong bối cảnh kỷ nguyên số, việc tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong công tác phòng, chống tham nhũng, bao gồm cả việc thu thập, chia sẻ chứng cứ điện tử và kiểm soát tài sản, là một xu hướng tất yếu, chính sách tài khóa điện tử, tập trung vào các lĩnh vực rủi ro cao hơn để tăng cường kiểm soát và minh bạch.

2.8. Xây dựng và hoàn thiện các quy định pháp luật để xử lý hành vi tham nhũng trong khu vực ngoài nhà nước

Việc xây dựng và hoàn thiện các quy định pháp luật để xử lý hành vi tham nhũng trong khu vực ngoài nhà nước là một yêu cầu cấp thiết trong bối cảnh hiện nay, khi mà tệ nạn tham nhũng không chỉ giới hạn trong khu vực nhà nước mà còn lan rộng sang khu vực tư.

Tham nhũng, tiêu cực gắn liền với quyền lực và lợi ích kinh tế, có thể tồn tại ở mọi lĩnh vực của xã hội, bao gồm cả khu vực ngoài nhà nước. Mặc dù có quan niệm phổ biến cho rằng tham nhũng chủ yếu liên quan đến lạm dụng quyền lực nhà nước, tham nhũng trong khu vực tư nhân vẫn xảy ra nhưng thường được xử lý nội bộ hoặc thỏa thuận riêng để bảo đảm uy tín doanh nghiệp. Tham nhũng trong khu vực tư cũng gây ra những hậu quả nghiêm trọng ở tầm vĩ mô, trở thành trở ngại lớn cho sự phát triển bền vững của nền kinh tế quốc gia, tác động tiêu cực đến tính cạnh tranh lành mạnh và công bằng của thị trường, cản trở việc thu hút đầu tư nước ngoài. Người dân đóng thuế là đối tượng chịu thiệt hại nặng nề nhất từ tham nhũng trong khu vực tư, khi phải trả nhiều tiền hơn để nhận sản phẩm, dịch vụ kém chất lượng hoặc không an toàn. Về lâu dài, tham nhũng trong khu vực tư ảnh hưởng tiêu cực đến nhận thức của người dân về giá trị, chuẩn mực xã hội và có thể dẫn đến văn hóa “muốn gian lận, hãy chi đậm”.

Thực tế cho thấy, tình trạng tham nhũng trong khu vực tư ở nước ta trong những năm gần đây diễn ra nghiêm trọng và chưa có sự cải thiện rõ rệt, thậm chí có mặt còn diễn biến phức tạp hơn. Nhiều doanh nghiệp tư nhân lớn đã bị phát hiện có hành vi tham nhũng. Việc xây dựng và hoàn thiện các quy định

pháp luật một cách cụ thể, rõ ràng và có chế tài mạnh mẽ là một bước quan trọng để tăng cường hiệu quả của công tác phòng, chống tham nhũng toàn diện, bao gồm cả khu vực ngoài nhà nước.

2.9. Hoàn thiện cơ chế phối hợp lực lượng

Tăng cường phối hợp giữa các cơ quan thanh tra, kiểm toán, điều tra, truy tố, xét xử để nâng cao hiệu quả phát hiện và xử lý tội phạm tham nhũng. Cần bổ sung thẩm quyền tư pháp cho thanh tra viên, kiểm toán viên trong quá trình phát hiện, xử lý ban đầu để ngăn chặn tẩu tán tài sản.

Hiện tại, công tác phòng, chống tham nhũng ở nước ta được thực hiện bởi sự phối hợp của nhiều cơ quan, tổ chức; không có một cơ quan chuyên trách, độc lập đảm nhiệm. Cách tổ chức này có ưu điểm là huy động tối đa các cơ quan thanh tra, điều tra, giám sát, kiểm toán với vai trò nòng cốt. Tuy nhiên, nó cũng tồn tại bất cập do nhiều chủ thể tham gia nhưng thiếu một đầu mối chịu trách nhiệm chính, dẫn đến khó khăn và hiệu quả chưa cao trong quá trình thực thi. Do đó, việc hoàn thiện cơ chế để các lực lượng này phối hợp một cách nhịp nhàng và hiệu quả hơn là rất quan trọng.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã từng nhấn mạnh: “Các cơ quan kiểm tra cùng với các cơ quan nội chính, thanh tra, điều tra, kiểm sát, xét xử phải thật sự là những “thanh bảo kiếm” sắc bén, có phẩm chất đạo đức trong sáng, trong sạch, chí công vô tư, có dũng khí đấu tranh ngăn chặn những việc làm sai trái, lợi ích nhóm, mưu lợi cá nhân”. “*Không liêm, không sạch thì không nói được ai, không kiểm tra, giám sát, không kỷ luật được người khác. Phải chống tiêu cực ngay trong các cơ quan và cá nhân những người làm công tác chống tiêu cực*”⁸.

Tiếp tục hoàn thiện tổ chức bộ máy, chức năng, nhiệm vụ và nâng cao năng lực, phẩm chất của đội ngũ cán bộ các cơ quan chuyên trách về phòng, chống tham nhũng, đặc biệt là các cơ quan bảo vệ pháp luật. Tiếp tục kiện

⁸ Hương Giang (2020), “*Không liêm, không sạch không nói được ai, không kiểm tra, giám sát, không kỷ luật được người khác*”, <https://thanhtra.com.vn/chinh-tri/doi-noi/khong-liem-khong-sach-khong-noi-duoc-ai-khong-kiem-tra-giam-sat-khong-ky-luat-duoc-nguoi-khac-174796.html>.

toàn tổ chức bộ máy, nâng cao hiệu quả hoạt động, bảo đảm cơ sở vật chất, phương tiện và kinh phí phù hợp với hoạt động đặc thù của các cơ quan phòng, chống tham nhũng, tiêu cực; tăng cường kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong chính các cơ quan này. Xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực có bản lĩnh vững vàng, liêm chính, trung thực; có dũng khí bảo vệ cái đúng, đấu tranh với cái sai; có kiến thức, kinh nghiệm, kỹ năng chuyên sâu; nắm vững chủ trương, đường lối của Đảng, pháp luật của Nhà nước; đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới.⁹

2.10. Hoàn thiện pháp luật về quyền giám sát trực tiếp của nhân dân

Hoàn thiện pháp luật về quyền giám sát trực tiếp của nhân dân góp phần thực hiện có hiệu quả cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước. Đồng thời, cần có cơ chế hữu hiệu để bảo vệ và khen thưởng người tố cáo tham nhũng.

Pháp luật có xu hướng tạo điều kiện để nhân dân tham gia sâu rộng vào các hoạt động đấu tranh phòng, chống tham nhũng thông qua giám sát, phản biện, đóng góp ý kiến. Việc minh bạch hóa thông tin và bảo vệ người tố cáo tham nhũng cũng được chú trọng. Báo chí, truyền thông được xem là kênh quan trọng để nhân dân thực hiện quyền tự do ngôn luận và phản ánh các vấn đề liên quan đến tham nhũng.

2.11. Tăng cường hợp tác quốc tế và nội luật hóa các cam kết quốc tế

Đại hội XIII của Đảng khẳng định: “*Chủ động và tích cực hội nhập quốc tế, giải quyết tốt môi quan hệ giữa độc lập, tự chủ và hội nhập quốc tế; thúc đẩy hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, linh hoạt, hiệu quả vì lợi ích quốc gia - dân tộc*”¹⁰. Thực hiện chủ trương này, Việt Nam đang trở thành quốc gia có vị thế, vai trò của một thành viên có trách nhiệm trong cộng đồng quốc tế; có ảnh hưởng ngày càng lớn, tiếng nói ngày càng quan trọng trong ASEAN và nhiều tổ chức, diễn đàn quốc

tế. Trong hội nhập kinh tế, tính đến tháng 5/2024 Việt Nam đã ký kết, thực thi và đang đàm phán 19 Hiệp định thương mại tự do (FTA), trong đó có ba hiệp định thương mại tự do thế hệ mới (FTA thế hệ mới) là Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP), Hiệp định Thương mại Tự do Liên minh châu Âu - Việt Nam (EVFTA), Hiệp định Thương mại Tự do giữa Việt Nam và Liên hiệp Vương quốc Anh và Bắc Ai-len (UKVFTA)¹¹. Việt Nam đã có quan hệ ngoại giao với 189 quốc gia và vùng lãnh thổ; có quan hệ thương mại với 224 đối tác và quan hệ hợp tác với hơn 500 tổ chức quốc tế¹². Đây chính là cơ sở và là động lực để Việt Nam bước vào giai đoạn hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, có hiệu quả để hiện thực hóa khát vọng phát triển đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa, hướng đến mục tiêu trở thành nước phát triển, thu nhập cao vào năm 2045¹³. Quá trình hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, có hiệu quả sẽ có rất nhiều dự án trong nhiều lĩnh vực được triển khai bằng nguồn vốn viện trợ, cũng như nhiều nhà đầu tư nước ngoài sẽ tìm đến đầu tư tại Việt Nam, các hợp đồng xuất, nhập khẩu được thực hiện với các đối tác nước ngoài... Quá trình này đòi hỏi phải tăng cường phòng, chống tham nhũng, bởi vì có tích cực phòng, chống tham nhũng thì mới tạo được môi trường đầu tư, kinh doanh lành mạnh, minh bạch; xây dựng được niềm tin với các đối tác quốc tế, cải thiện tốt hình ảnh quốc gia, tạo được môi trường đầu tư kinh doanh ổn định, minh bạch, phát triển bền vững trong hội nhập và phát triển.

¹¹ Nhật Nam (2024), *Việt Nam tích cực tham gia vào các Hiệp định thương mại tự do và các Hiệp định thương mại tự do thế hệ mới*, <https://tcnn.vn/news/detail/66209/Viet-Nam-tich-cuc-tham-gia-va-cac-Hiep-dinh-thuong-mai-tu-do-va-cac-Hiep-dinh-thuong-mai-tu-do-the-he-moi.html#>.

¹² Việt Hằng (2023), *Tăng cường hợp tác xúc tiến thương mại quốc tế, thúc đẩy xuất khẩu hàng Việt*, <https://tapchicongthuong.vn/tang-cuong-hop-tac-xuc-tien-thuong-mai-quoc-te--thuc-day-xuat-khau-hang-viet-103761.htm>.

¹³ Nguyễn Mạnh Hùng, Nguyễn Thị Hoa (2022), *Hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, linh hoạt, hiệu quả theo tinh thần Đại hội XIII của Đảng*, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/quoc-phong-an-ninh-oi-ngoai1/-/2018/826434/hoi-nhap-quoc-te-toan-dien%2C-sau-rong%2C-linh-hoat%2C-hieu-qua-theo-tinh-than-dai-hoi-xiii-cua-dang.aspx#>.

⁹ Kết luận số 12-KL/TW ngày 06/4/2022 của Bộ Chính trị về tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

¹⁰ Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 164.

Do tính chất xuyên quốc gia của nhiều hành vi tham nhũng, việc hợp tác với các tổ chức thực thi pháp luật khu vực và quốc tế là rất quan trọng để tăng cường hiệu quả thu thập, kiểm tra, đánh giá chứng cứ, đặc biệt là chứng cứ điện tử.

Việt Nam đang trong xu hướng thực hiện các nghĩa vụ quốc tế khi tham gia các điều ước đa phương và song phương về hình sự, đặc biệt là Công ước của Liên hợp quốc về Chống tham nhũng (UNCAC). Điều này bao gồm việc xây dựng và hoàn thiện khuôn khổ pháp lý để đáp ứng các tiêu chuẩn chung của quốc tế trong phòng, chống tham nhũng. Việc nội luật hóa các yêu cầu của UNCAC và Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) về trách nhiệm hình sự của pháp nhân thương mại đối với hành vi tham nhũng là một ví dụ.

Nhìn chung, xu hướng phát triển của pháp luật về phòng, chống tham nhũng của Việt Nam trong kỷ nguyên mới là tiếp tục hoàn thiện, đồng bộ và tăng cường tính hiệu lực, hiệu quả của hệ thống pháp luật, kết hợp chặt chẽ giữa phòng ngừa và xử lý nghiêm minh, đồng thời phát huy mạnh mẽ vai trò của nhân dân và các cơ quan chức năng nhằm xây dựng một hệ thống pháp lý vững chắc để ngăn chặn và đẩy lùi tham nhũng. Những xu hướng này cho thấy sự quyết tâm của Việt Nam trong việc phòng, chống tham nhũng một cách toàn diện và hiệu quả hơn trong bối cảnh mới, phù hợp với các chuẩn mực quốc tế và yêu cầu phát triển của đất nước trong kỷ nguyên mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018 và các văn bản hướng dẫn thi hành.
2. Công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng;
3. Hướng dẫn kỹ thuật về việc thực thi công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng (UNODC);
4. Hướng dẫn lập pháp về thực thi công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng (UNODC);
5. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, 2023;
6. Học viện Chính trị Quốc gia, *Kỷ yếu tọa đàm khoa học: Giá trị lý luận và thực tiễn của tác phẩm “Kiên*

quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh”, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, 2024;

7. TTXVN, *Phát biểu của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm tại Cuộc họp Tiểu ban Văn kiện Đại hội XIV của Đảng*, [https://www xaydungdang.org.vn/van-kien-tu-lieu/phan-bieu-cua-tong-bi-thu-chu-tich-nuoc-to-lam-tai-cuoc-hop-tieu-ban-van-kien-dai-hoi-xiv-cua-dang-22057](https://www xaydungdang.org.vn/van-kien-tu-lieu/phan-bieu-cua-tong-bi-thu-chu-tich-nuoc-to-lam-tai-cuoc-hop-tieu-ban-van-kien-dai-hoi-xiv-cua-dang);

8. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I*, Nxb Chính trị quốc gia - Sự thật, H.2021, tr.193;

9. Tô Lâm (2024), *Một số nội dung cơ bản về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; những định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc*, https://www.tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4d-K31Gf/content/ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-ky-nguyen-phat-trien-giau-manh-duoi-su-lanh-dao-cam-quyen-cua-dang-cong-san-xay-dung-thanh-cong-nuoc-vie;

10. Võ Khánh Vinh, “Các xu hướng phát triển của pháp luật: Cách tiếp cận, khái niệm, ý nghĩa xã hội và phân loại”, *Tạp chí Khoa học Kiểm sát*, số 01 +0 2/2025.

11. Nguyễn Mạnh Hùng, Nguyễn Thị Hoa (2022), *Hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, linh hoạt, hiệu quả theo tinh thần Đại hội XIII của Đảng*, <https://www.tapchiconsan.org.vn/web/guest/quoc-phong-an-ninh-oi-ngoai1/-/2018/826434/hoi-nhap-quoc-te-toan-dien%2C-sau-rong%2C-linh-hoat%2C-hieu-qua-theo-tinh-than-dai-hoi-xiii-cua-dang.aspx#>;

12. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 164;

13. Nhật Nam (2024), *Việt Nam tích cực tham gia vào các Hiệp định thương mại tự do và các Hiệp định thương mại tự do thế hệ mới*, <https://tcnn.vn/news/detail/66209/Viet-Nam-tich-cuc-tham-gia-va-cac-Hiep-dinh-thuong-mai-tu-do-va-cac-Hiep-dinh-thuong-mai-tu-do-the-he-moi.html#>;

14. Việt Hằng (2023), Tăng cường hợp tác xúc tiến thương mại quốc tế, thúc đẩy xuất khẩu hàng Việt, đăng ngày 30/3/2023 trên Tạp chí Công thương online. Nguồn: <https://tapchicongthuong.vn/tang-cuong-hop-tac-xuc-tien-thuong-mai-quoc-te--thuc-day-xuat-khau-hang-viet-103761.htm>;

15. Hương Giang (2020), *Không liêm, không sạch không nói được ai, không kiểm tra, giám sát, không kỷ luật được người khác*, <https://thanhtra.com.vn/chinh-tri/doi-noi/khong-liem-khong-sach-khong-noi-duoc-ai-khong-kiem-tra-giam-sat-khong-ky-luat-duoc-nguoi-khac-174796.html>;

16. Kết luận số 12-KL/TW ngày 06/4/2022 của Bộ Chính trị về tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.